

श्रुतायुधश्च कालिङ्गा जयत्केनश्च पार्थिवः । वृहद्वज्रश्च कौरव्यः कृतवर्मा च सात्वतः ।
 दशैते पुरुषव्याघ्राः शूराः परिघबाहवः । अक्षौहिणीनां पतयो यज्वानो भूरिदक्षिणाः ।
 एते चान्ये च बहवो दुर्योधनवशानुगाः । राजानो राजपुत्राश्च नीतिमन्तो महारथाः ।
 सन्नद्धाः समदृश्यन्त खेय्वनीकेष्ववस्थिताः । बद्धकृष्णाजिनाः सर्वे बलिना युद्धशालिनः ।
 दृष्ट्वा दुर्योधनस्यार्थे ब्रह्मलोकाय दीक्षिताः । समर्था दशवाहिन्यः परिगृह्य व्यवस्थिताः ।
 एकादशो धातन्त्राद्रो कौरवाणां महाचमूः । अग्रतः सर्वसैन्यानां यत्र शान्तनवोऽग्रणीः ।
 श्वेतोष्णीषं श्वेतच्छत्रं श्वेतवर्माणमच्युतं । अपश्याम महाराज भीष्मं चन्द्रमिवोदितं ।
 हेमतालध्वजं बीरं राजते खन्दने स्थितं । श्वेताभ्र इव श्रोतांशुं ददृशुः कुरुपाण्डवाः ।
 सृञ्जयाश्च महेष्वासा धृष्टद्युम्नपुरोगमाः । जृम्भमाणं महासिंहं दृष्ट्वा क्षुद्रमृगा यथा ।
 धृष्टद्युम्नमुखाः सर्वे समुद्विजिरे मुहुः । एकादशैताः श्रौजुष्टा वाहिन्यस्तव पार्थिव ।
 पाण्डवानां तथा सप्त महापुरुषपालिताः । उन्मत्तमकरावर्त्ता महाघाहसमाकुलौ ।
 युगान्ते समवेतौ द्वौ दृश्येते सागराविव । नैव नस्तादृशौ राजन् दृष्टपूर्वौ न च श्रुतः ।
 अनीकानां समेतानां कौरवाणां तथाविधः ।

इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्वणि भगवद्गीतापर्वणि सैन्यवर्णने षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

॥ सञ्जय उवाच ॥ यथा स भगवान् व्यासः कृष्णद्वैपायनोऽब्रवीत् । तथैव सहिताः सर्वे समाजमुर्महीक्षिताः ।
 मघाविषयगः सोमस्तद्दिनं प्रत्यपद्यत । दीप्यमानाश्च सम्पेतुर्दिवि सप्त महायहाः ।
 द्विधाभूत इवादित्य उदये प्रत्यदृश्यत । ज्वलन्त्या शिखया भूयो भानुमानुदितो दिवि ।
 ववाशिरे च दीप्तायां दिशि गोमायुवायसाः । लिप्समानाः शरीराणि मांसशोणितभोजनाः ।
 अहन्यहनि पार्थानां वृद्धः कुरुपितामहः । भरद्वाजात्मजश्चैव प्रातरुत्थाय संयंतौ ।
 जयोऽस्तु पाण्डुपुत्राणामित्यूचतुररिन्दमौ । युयुधाते तवार्थाय यथा स समयः कृतः ।
 सर्वधर्माविशेषज्ञः पिता देवव्रतस्तव । समानीय महीपालानिदं वचनमब्रवीत् ।
 इदं वः क्षत्रिया दारं स्वर्गायाऽपावृतं महत् । गच्छध्वं तेन शक्रस्य ब्रह्मण्य सलोकतां ।
 एष वः श्रुतिजः पन्थाः पूर्वैः पूर्वतैरः कृतः । सम्भावयध्वमात्मानमव्ययमनसो युधि ।
 नाभागश्च यथातिष्ठ मान्वाता नृजघा नृगः । संसिद्धाः परमं स्थानं गताः कर्माभिरोदृशैः ।
 अधर्माः क्षत्रियस्यैव यद्वाधिमरणं गृहे । यदाजौ निधनं याति सोऽस्य धर्माः सनातनः ।
 एवमुक्ता महीपाला भीष्मेण भरतर्षभ । निर्ययुः स्वान्यनीकार्तिनो भोभयन्ता रथोत्तमैः ।
 स तु वैकर्त्तनः कर्णः सामात्यः सह बन्धुभिः । न्यासितः समरे शस्त्रं भीष्मेण भरतर्षभ ।
 अपेतकर्णाः पुत्रास्ते राजानश्चैव तावकाः । निर्ययुः सिंहनादेन नादयन्ता दिशो दश ।
 श्वेतैश्चक्रैः पताकाभिर्ध्वजवारणवाजिभिः । तान्यनीकानि शोभन्ते गजैरथपदातिभिः ।
 भेरीपणवशब्दैश्च दुन्दुभीनाञ्च निखनैः । रथनेमिनिनादैश्च बभूवाकुलिता मही ।